

Temel İnsanî Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları

Halil EKŞİ, Dr.

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi

Atıf/®- Ekşi, H. (2003). Temel insanî değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 79-96.

Özet- Karakter eğitimi en genel anlamıyla örtük veya açık program aracılığıyla, yetişen yeni nesle temel insanî değerleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayretinin ortak adıdır. Bu çalışma, bir çok ülkede uygulanan karakter eğitimi programını Amerika Birleşik Devletleri özelinde tanıtmayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede karakter eğitiminin tanımı ve kapsamı, temelleri, uygulanan bazı örneklerinin etkililiğinden söz etmekte ve kısmen etrafındaki tartışmalara değinerek ülkemizde bu tecrübeden yararlanılırken nelere dikkat edilmesi gerektiği üzerinde durarak sona ermektedir. Çalışmada ayrıca iki paralel metne yer verilmektedir; (i) alanın önde gelen bir isminden çevrilen *Karakter Eğitiminin Temel Prensipleri* başlıklı bir metin ve (ii) Türkiye’den bir karakter eğitimi programı uygulaması örneği.

Anahtar Kelimeler- Karakter Eğitimi, Ders Programı, İnsanî Değerler.

Malını kaybettiğinde hiçbir şey kaybetmezsin; sağlığını kaybettiğinde bir şeyler kaybolur; ama karakterini kaybettiğinde her şeyini kaybedersin.

Anonim

Temel insanî değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek aile, toplum ve okulun başlıca misyonları arasındadır. Bu perspektiften hareketle okulların temel iki amacından bahsetmek yanlış olmaz: *Akademik açıdan başarılı ve temel değerleri benimsemiş bireylerin yetiştirilmesi.*

Temel değerlerin kazandırılması amacı *Türk Milli Eğitim Temel Kanunu* ve ders programlarının amaçları incelendiğinde de açıkça görülür. Temel Kanu-

değerler
eğitimi
dergisi

nun hemen başlangıcında milli eğitimin amaçları sayılırken *ahlaki, manevi değerleri benimseyen, beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip kişiler yetiştirmekten* bahsedilmektedir. Bu genel amacın ders programları ile *mücessem* hale geldiğini görmekteyiz. Örneğin İlköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi 1. ünitesi amaçları arasında, *insanlığa sevgi, saygı ve hizmet verme bilincine varma* yer alırken, benzer şekilde 4. sınıf Resim İş Dersi amaçları arasında *grup çalışması yoluyla sorumluluk paylaşımının önemini kavrayabilme* sayılmaktadır. Gerek Temel Kanun gerekse derslerin özel amaçları çerçevesinde bu liste oldukça uzatılabilir. Ancak temel konu, bu temel insanî değerler, yetişen yeni nesle hangi araçlar kullanılarak en etkili biçimde kazandırılabilir hususudur.

Dünyanın her yerinde bir biçimde *değer eğitimi* yapılmaktadır* Bu çalışmada ise Amerika Birleşik Devletleri'nde bir devlet politikası haline gelmiş ve bir çok eyalette uygulanan karakter eğitimi programları üzerine odaklanılacak ve bu eğitimin temelleri, etkililikleri ve kısmen eleştirileri üzerinde durularak eğitim sistemimiz için doğurgularının neler olabileceğinden bahsedilecektir.

* Örneğin Japon eğitim sisteminde genellikle ilköğretim okullarının önünde asılan dört kurala göre öğrencilerin ganbaru (azimli), yasashii (nazik), jobu na (güçlü ve sağlıklı) ve benkyo (çalışmada gayretli) olması beklenmektedir (Stevenson, 1991).

Karakter Eğitiminin Temel Prensipleri * / Thomas LICKONA

- **Karakter eğitimi iyi karakterin temeli olarak temel ahlaki değerleri teşvik eder.** Karakter eğitimi başlangıç felsefesi olarak iyi karakterin temellerini oluşturan özen, dürüstlük, adalet, sorumluluk, kendine ve diğerlerine saygı gibi toplumsal mutabakat sağlanmış, objektif olarak önemli olduğu kabul edilen temel ahlaki değerleri alır.
- **Karakter düşünme, duygu ve davranışı içerecek kapsamda tanımlanmalıdır.** Etkili bir karakter eğitimi programında *karakter* moral yaşamın bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlarını kapsayacak genişlikte olmalıdır. İyi *karakter* temel ahlaki değerleri anlama, onlar hakkında hassasiyet taşıma ve onlarla iş yapmayı içerir.
- **Etkili karakter eğitimi okul yaşamının tüm basamaklarında temel değerleri teşvik eden maksatlı, inisiyatifli eline alan ve kapsamlı bir yaklaşımı gerektirir.** Maksatlı ve inisiyatifli ele alan yaklaşım sadece fırsatların oluşmasını bekleyen bir yaklaşımdan ziyade *karakter* geliştirmek için üzerinde düşünülmüş yollar planlar.

* Sayın Lickona'ya *Eleven principle of effective character education* (1996) adlı makalesinden bu kısmı alıntılanam için verdiği izin dolayısıyla teşekkür ederim (H. Ekşi).

Karakter Eğitiminin Tanımı ve Kapsamı

Okullar, yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve sosyal davranışlarını etkileyebilmelidirler. Çağın getirdiği *olumsuz* durumlar karşısında, okullar öğrencilerine *iyi* tercihler yapabilmek için seçenekler gösterebilmeli ve aynı zamanda bu tercihleri yapabilme stratejilerini ve amaçlarını sunabilmelidirler. Bir toplumun geleceğinin iyi yetişmiş ve karakter sahibi insanlara bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir ve insanlar iyi ahlakî karaktere kendiliğinden sahip olamazlar. Bundan dolayı öğrenim çağındaki her bireyin uygun ahlakî kararlar ve davranışlar sergilemesine yardımcı olacak değerler ve becerilerle donatılması kaçınılmaz olarak okulların temel hedefleri arasındadır. Bu anlamda karakter eğitimi, *öğrencilerin sorumluluklarını taşıyabilecekleri makul seçimler yapabilmelerine imkan sağlayan bilgi, beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesi* demektir (Ryan & Bohlin, 1999). Dolayısıyla karakter eğitimi ayrı bir müfredat gibi değil, tam aksine okulun bütün ders programlarına eklemlenmiş (*entegre*) bir müfredattır. Bu sebeple karakter eğitimi *fast-food* tarzı sabit bir program olarak düşünülmemeli, daha ziyade okul yaşamının bir parçası olmalıdır. Sınıf, günlük bazda olumlu karakter değerlerinin pekiştirildiği, modellendiği ve uygulandığı bir mekan olabilmeli, öğretmen de asıl görevin kendi omuzlarına yüklendiğinin olduğunun farkında olmalıdır (Anderson, 2000).

- **Okul insancıl ve şefkatli bir topluluk olmalıdır.** Okulun bizatihi kendisi iyi karakterin vücut bulduğu yer olmalıdır. Sınıftaki günlük yaşam kadar koridorlar, kafeterya gibi diğer okul ortamları da temel insani değerlerin yaşandığı mekanlar olmalıdır.
- **Karakter geliştirmek için, öğrenciler ahlakî aksiyon fırsatlarına ihtiyaç duyarlar.** Zihinsel alanda olduğu gibi etik alanda da öğrenciler oluşturmacı öğrencidirler; yani, en iyi yaparak öğrenirler. İyi *karakter* geliştirmek için, onların gerçek yaşamdan günlük etkileşim ve tartışmaları içeren ortamlara ihtiyaçları vardır. Bir işbirlikçi öğrenme grubunda işlerin nasıl paylaşılacağı, bahçedeki kavgaların nasıl azaltılacağı gibi gerçek hayat durumlarıyla öğrenciler temel değerlerin gereksinimleri hakkında daha pratik bir tecrübe edinirler.
- **Etkili karakter eğitimi, öğrencileri merkeze alan ve başarılı olmalarına yardımcı olan anlamlı ve teşvik edici akademik müfredatı içerir.** Karakter eğitimi ve akademik öğrenme ayrı alanlar gibi algılanmamalıdır. Daha ziyade güçlü ve karşılıklı destekleyici bir ilişki içinde olmalıdırlar. Karakter okullarında öğrencilerin daha fazla çalışmaları ve başarılı olmaları daha muhtemeldir.

Karakter Eğitiminin Temelleri

Karakter eğitimiyle ilgili olarak hem okul personelinde hem de ailelerde bir düşünce birliği olduğu söylenebilir. Amerika'da 200 devlet okulu müdürü üzerinde yapılan bir araştırmada, müdürlerin %81'i okul müfredatına karakter eğitiminin dahil edilmesinin gerektiğini söylerken, %99'u sorumluluğun, %97'si dürüstlüğü ve iyi vatandaşlığın okul müfredatında yer alması gereken önemli değerler olduğum ifade etmişlerdir. (Wood & Roach, 1999). 280 öğretmen üzerinde yapılan bir araştırmada da öğretmenlerin %75'inden fazlası, karakter inşasının millî eğitimin bir parçası olduğuna inandıklarını belirtmişlerdir (Mathison, 1998). Aileler üzerinde yapılan başka bir çalışmada ise katılımcıların %90'ından fazlasının, okulların *cesaret*, *merhamet*, [kendini ve diğerlerini] *kabul* ve *dürüstlük* gibi değerleri kazandırması gerektiğini düşündükleri esit edilmiştir. (Elam, Lowell & Gallup, 1993).

İdareci, öğretmen ve velilerin ortak kanaatleri ve beklentilerine ilâveten, tam bir devrimsel dönüşüm yaşayan dünyanın yeni şartları karakter eğitime olan ihtiyacı artırmaktadır. Küreselleşme denilen ve sadece teknolojik değişimle tasvir edilemeyecek olgu, sınırları kaldırmakta, baskın kültürleri her an ve her yerde mevcut kılabilmektedir. Kendi ülkemiz çerçevesinde *düşünecek* olursak, insanlar arasında -en basit anlatımıyla- bazı *duyarlılıkların kayboluşu* bile karakter eğitimi için yeterli bir sebeptir. Yeni nesil arasında şiddet eğilimi, sahtekârlık, anne-babaya veya öğretmene

• **Karakter eğitimi öğrencilerde içgüdümlü bir motivasyon geliştirme çabası içinde olmalıdır.** Öğrenciler iyi karakter geliştirirken, ahlâkî yargılarının kendilerine doğru olduğunu söylediklerini yapmak için içsel bir bağlılık geliştirirler. Okullar özellikle disiplin yaklaşımı olarak temel değerleri iç güdümlü bir uygulama çabası içinde olmalıdırlar. Okullar, öğrencilerin sorumlu davranış göstermelerinin gerçek sebeplerinden onları uzaklaştıran dışgüdümlü ceza ve ödüllerden kaçınmalıdırlar.

• **Tüm okul personeli, karakter eğitimi için sorumlulukları paylaşan ve aynı temel değerlere bağlı bir öğrenme ve ahlak topluluğu olmalıdır.** Burada üç hususun altını çizmek gerekiyor: İlk olarak; öğretmenler, yöneticiler, danışmanlar, memurlar, servis personeli yani kısaca herkes karakter eğitimi çabalarının içinde olmalıdır. İkincisi; öğrencilerin hayatı için öngörülen aynı değer ve normlar, okul topluluğunun yetişkin üyeleri için de geçerli olmalıdır. Üçüncü olarak; okul, ahlâkî konular üzerinde personelinin eğilmesi için zaman ayırmalıdır.

karşı gelme, madde bağımlılığı, intihar ve benzeri kendine zarar verici davranışlarda artış; iş ahlakında, kişisel ve toplumsal sorumluluk bilincinde azalma gibi *olguların* günden güne daha sık rastlanır olduğu aile ve eğitimcilerin gözlemleri ve istatistiklerle doğrulanmaktadır (Kagan, 2001; Lickona, 1991; Ryan, 1996). Nitekim sanal alemle (*cyber-space*) ilgili tartışmalarla karakter eğitimi arasında bağ kuran Milson ve Chu da (2002), siber uzayda başkalarının bulunmayışının sosyal açıdan uygun olmayan davranışlara ve sonuçlarına düşünmeden davranmaya yol açabileceğinden bahsetmektedirler.

60'lı ve 70'li yıllarda *bireyciliğin* yükselmesiyle birlikte karakter eğitiminin mevzi kaybettiği söylenebilir. Bu dönemde özellikle üzerinde durulan, herkesin kendisine ait bir değer yapısı olduğu, mutlak doğrulardan bahsedilemeyeceğiydi. Bütün bunların tek başına yeterli olmadığı yukarıdaki trajik tablo ile ortaya çıkınca, bunun yerine bu yeni sürecin katkılarını da kullanan yeni yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Örneğin Berreth ve Berman (1997), okullarda güvenlik ve düzenin sadece problem çözme becerilerinin kazandırılmasıyla ya da metal detektörler, şiddet önleme programları ve benzeri tedbirlerle sağlanamayacağını, bunlara ek olarak *öz-disiplin* ve *empati* becerisini içeren karakter gelişimi programlarının gerekli olduğunu savunmaktadırlar.

Yukarıda çizilen çerçeveden sonra karakter eğitimi programlarının dayandığı öncülleri şu şekilde ifade edebiliriz:

- **Karakter eğitimi hem personelden hem de öğrencilerden ahlakî liderlik gerektirir.** Buraya kadar ifade edilen kriterlerin yapılabilmesi için bir lider (müdür veya yardımcısı veya bir koordinatör öğretmen), bir karakter eğitimi komitesi (uzun erimli planlama ve programın uygulamasıyla sorumlu) ve öğrenci inisiyatifi (öğrenci klüpleri, akran çalışma çözme programları vb.) gereklidir.
- **Okul, karakter eğitimi çabalarında ebeveynleri ve çevresel imkanları tam bir partner olarak görmelidir.** Ebeveynler çocuklarının ilk ve en önemli ahlak eğitimcileri olduğundan; okul, karakter eğitimi ile ilgili temel misyonunu açık bir biçimde ortaya koymalı, sonrasında da karakter eğitimiyle ilgili hedef ve aktivitelerinin her aşamasında aileyle iletişim içinde olmalıdır. Okul, çevresel imkanlardan da -iş dünyası, sivil toplum kuruluşları, medya, yerel yönetimler vb.- karakter eğitiminde faydalanmalıdır.
- **Karakter eğitiminin değerlendirilmesi; okulun karakterini, karakter eğitimcisi olarak okul personelinin işlevselliğini ve öğrencilerin iyi karakter gösterme bağlamını içermelidir.** Etkili karakter eğitimi programı aynı zamanda, (i) okulun ne derecede bir karakter topluluğu olduğunu, (ii) okul personelinin ne derecede programı uygulama yetkinliğine sahip olduğunu ve (iii) öğrencilerin ne derecede temel etik değerleri anladığını, bağlandığını ve onlara göre davrandığını değerlendirecek bir içeriğe sahip olmalıdır.

- (i) Özgür ve demokratik bir toplumda, her vatandaş feragat edilemez haklar kadar kişisel ve toplumsal sorumluluklara da sahiptir.
- (ii) Sadece erdemli insanlar özgür ve demokratik bir iktidarın muhafazasına muktedir olabilirler.
- (iii) İyi karakter otomatik olarak oluşmaz; *öğretme, model olma, öğrenme ve uygulama* içeren süreçler vasıtasıyla zamanla gelişir.
- (iv) Çocuklarda iyi karakter geliştirmek temelde ailenin sorumluluğu olmakla birlikte, aynı zamanda toplumun, okulların, dinî kurumların ve gençliğe hizmet veren kişi, grup ve kurumların paylaşılmış sorumluluğundadır.
- (v) Medenî ve özen sahibi okulları vücuda getirmek öğrencilerde iyi karakter geliştirmek ve etkili eğitim-öğretim için zorunludur (Lickona, 1991).

Toparlayacak olursak; karakter eğitimi açık ve acil bir ihtiyaçtır. Çünkü medeniyetlerin varlıklarını sürdürebilmeleri, ancak değerlerini yeni nesillere aktarabilmeleriyle mümkündür. Bu sebeple ailelerinden çok az ahlak eğitimi alan ve değer merkezli etkilerden uzak milyonlarca çocuk için okulun böyle bir misyonu yüklenmesi hayatî bir önem taşır. Dolayısıyla değerden bağımsız bir eğitim düşünülemeyeceğinden, doğru soru “Okullar değer öğretmeli midir?” değil “Hangi değerler, nasıl öğretilir?” sorusudur (Delattre & Russell, 1993; Lickona, 1991; Williams, 2000; Wynne, 1995).

*Türkiye’de Uygulanan Bir Karakter Eğitimi Programı Deneyimi**

Neriman GÖKÇEGÖZ-KARATEKİN

Türk Milli Eğitimi’nin temel amaçları arasında zikredilen¹ özellikler, genel olarak, bireysel anlamda mutlu ve dolayısıyla toplumun mutluluğuna da katkıda bulunacak insanlar yetiştirilmesi hedefinin bir ifadesidir. Bu sebeple de sayılan özellikler karakter eğitimi çabalarının da amacıdır. Karakter eğitimi, *örtük* (hidden) ya da *açık* müfredat vasıtasıyla, öğrencilere temel insanî değerleri kazandırmak ve öğrencilerin bu değerlere duyarlılıklarını arttırarak değerleri davranışa dönüştürmelerine yardımcı olmak anlayışını merkeze oturtmaktadır. Karakter eğitimi programı kurumumuz tarafından, “Programın taraf ve bileşenleri kimlerdir?”, “Hangi değerler, ne zaman, hangi yöntem ve tekniklerle kazandırılmalıdır?”; “Programın değerlendirilmesi nasıl yapılacaktır?”

* Özel bir danışmanlık kurumu bünyesinde geliştirilen ve kurumun danışmanlığını yaptığı okullarda uygulanan karakter eğitimi çalışmasındaki deneyimleri paylaşması dolayısıyla kurum eğitim danışmanı sayın N. Gökçeğöz-Karatekin’e teşekkür ederim (H. Ekşi).

¹ “Türk Milletinin millî, ahlakî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren... Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere... insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek” (1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu)

Üzerinde durulacak *temel değerleri* belirlemek amacıyla okullar; aile ve toplumsal kurumlarla ilişki kurmalı ve işbirliği geliştirmelidirler. Böyle olunca okul, “*Kimin değerleri öğretilmeli?*” türünden doğacak tereddütlere cevaplar bulunmasını sağlar; objektif, evrensel ve çocuklara öğretilmeye layık değerler konusunda bir ittifakın ortaya çıkmasını temin eder (Milson, 2000; Okin & Reich, 1999; Ryan, 1996).

Karakter Eğitimi Yaklaşımları

Karakter eğitimi genel bir tanımlama olarak kullanıldığı için çeşitli düşünce okullarının bakış açılarını ortaya koymak gereklidir. Geliştirilen karakter eğitimi programlarındaki farklı bakış açıları şu başlıklar altında toplanabilir:

- (i) *Muhakeme–Alışkanlık*: Bazı yaklaşımlar kişinin ahlakî muhakemesi ve düşünmeye vurgu yaparken diğerleri erdemli davranışın alışkanlık haline gelinceye kadar uygulanması üzerinde durmaktadırlar.
- (ii) “*Yüksek*” Değerler–“*Ara*” Değerler: Bazı yaklaşımlarda öz-disiplin, cesaret, sadakat ve sebat gibi daha temel değerler öncelenirken diğerlerinde özen, nezaket, arkadaşlık gibi vasıta değerler önemsenmektedir.
- (iii) *Bireye Odaklanma–Çevre ve Topluma Odaklanma*: Karakter birey için mi? yoksa grubun norm ve şablonlarına mı oturmalı? soruları da karakter eğitimi minde farklı perspektiflerin duruşlarını belirlemektedir (Thomas, 1991).

hususları tartışılarak oluşturulmuş ve uygulanmaya başlanmıştır. Aşağıda bu çalışmadan edinilen deneyimler paylaşılmaktadır.

Programın Bileşenleri

(i) Okul yönetimi, (ii) öğretmen, (iii) psikolojik danışman ve rehber öğretmen, (iv) aile ve (v) muhtar, belediye başkanı gibi çevresel kaynaklar olarak isimlendirdiğimiz toplum liderlerinden oluşan bir *Odak Grup* kurulmalıdır. Bu odak grup, kazandırılacak değerleri belirleyip çalışma takvimini ve yıllık işleyiş programını oluşturmalıdır. Bütün bunlar yapılmadan önce, grubu oluşturan her bir üyenin rolleri açık bir biçimde belirlenmeli, uygulama aşamaları ve araçları da tespit edilmelidir. Bu çerçevede görev alan veya alacak olan grup üyelerine şu önerilerde bulunulabilir:

Yönetici

Okul yöneticileri programa gönülden inanmak ve bunun gereği olarak okulun her türlü imkanını kullanıma açmak zorundadır. Çocuklarda sorumluluk bilincinin yerleşmesi için, bir takım bilgi, beceri, yetenek ve değerlerin gelişmesi gerekir. Bu işe, çocuğun içinde yer aldığı kurumun aileye dönüştürülmesiyle mümkündür. Buna bağlı olarak, kurumdaki herkesin çocuklara model olma konumunda bulunduğu

Karakter Eğitimi Programları Etkili mi?

Karakter eğitimi programlarının etkililiği farklı ölçütler kullanılarak değerlendirilmektedir. Bu ölçütler bağlamında; (i) programın temel amaçları doğrultusunda geliştirilen ölçme araçlarının kullanılması, (ii) program katılımcılarının görüşlerine başvurulması ve (iii) bir takım standart test sonuçlarına dayalı akademik performansın merkeze alınması, sayılabilir. Aşağıda bu ölçütlerin her birinin kullanıldığı örnekler verilmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nin Florida Eyaleti Alimacani İlköğretim Okulu'nda psikolojik danışmanların koordinatörlüğünde uygulanan karakter eğitimi programı zamanla sınırlı olmayan, soyut öğütler içermeyen, tam aksine öğrencilerin etkinliklere katılımını içeren *ev-yapımı* bir programdır.

Program *diğerkâmlık, sorumluluk, sebat* gibi değerleri tecrübe etme imkanlarını tanıyarak sadece nasihat içeren *iyi şeyler yapmak* söyleminin ötesine geçme amacını da taşımaktadır. Danışmanlar, öncelikle kültürel ve sosyo-ekonomik düzey vasatında paylaşılan ve ayrıca kendilerinin akademik ve kişisel başarı ile ilişkili olarak düşündükleri temel değerleri belirlemişlerdir. Her ay bir değer merkeze alındığı çalışma, danışmanların hazırladığı canlı, neşeli, renkli, müzik ve dans içeren kısa bir oyunla başlatılmıştır.

Programda ayrıca, öğrencilerin gelişim düzeyleriyle uyumlu edebî ürünlerin kullanıldığı dersler, çalışmanın ikinci ayağını oluşturmuştur. Bunlara ek olarak tüm kurum çalışanlarınca benimsenmelidir. Dolayısıyla doğal ve geniş bir ortamda çocukları olumlu örneklerle özdeşim kurarak davranışlarını pekiştirecektir.

Öğretmen

Program içinde öğretmenlere yüklenen asli görev, çocuklara *model olma, rehberlik ve yetişkin desteği* olarak planlanmalıdır. Bu bağlamda;

- *Sınıf kuralları geliştirme*: Öğrencilerden nasıl bir ortamda yaşamak istedikleriyle ilgili bildirimler alan öğretmen, "Hemen yapalım, kendimizden başlayalım" cümlesi ile özetlenebilecek *sınıf kuralları geliştirme* çabası içinde olmalıdır.
- *İletişim dili*: Öğretmen, olumlu davranışları vurgulayan, istenen davranışı mantıklı açıklamalarla dile getiren, öven ve teşvik eden bir *iletişim dili* geliştirmelidir.
- *Seçme şansı*: Seçim yapmak, yaratıcılığı destekleyecek ve davranışların sorumluluğunu seçim yapan kişiye yükleyecektir. Öğretmen *seçme şansı* nı çocuklara tanıyacak bir çalışma düzeni oluşturmalıdır.
- *Aktif öğrenme ortamı*: Eğitim ortamları, birden fazla duyuya hitap eden eğitimin kalıcı olduğu göz ardı edilmeden düzenlenmelidir. Etkinliklerin, öğrencilerin birebir

rak, bütün okul personeli için yayımlanan, ayın karakterini ve tercihe bağlı sınıf etkinliklerini içeren *bülten*, bütünleyici bir çalışma olarak kullanılmıştır. Evde yapılacak etkinlikleri içeren *aile bülteni* ile *aylık veli toplantısı* da okul-ev ittifakını sağlamanın vasıtaları olarak kullanılmıştır.

Bir yıllık bir süre ile uygulanan programa katılan 22 öğretmenin tamamı, programın mükemmel *çalıştığını* ifade etmişlerdir (Stone & Dyal, 1997).

Cravens orta öğretim okulunda uygulanan *Karakter Eğitimi Programı* da okulun öğretmenleri tarafından geliştirilmiştir. Oluşturulan *okul komitesi* öncelikle karakter eğitimini ve programın öncüllerini tanımlamışlar, daha sonra belirlenen değerler haftalık bazda çeşitli araçlarla uygulamaya alınmıştır.

Müdürün, her gün *Karakter Eğitimi Zamanı* adı altında değer tanıtımını içeren bir etkinliği, okulda yayımlanan *Karakter Bülteni*, salı günleri uygulanan *tartışma zamanı*, perşembe günleri anlatılan/tartışılan *kurgusal öykü*, cuma günleri ise *etkinliklerin tetkiki* programın uygulanmasında temel yöntem ve araçlar olarak yer almıştır.

Yine komite, günün yirmi beş dakikasını ayırarak karakter eğitiminin gerçekleşmeyeceği bilinciyle düzenli ders programına entegre etkinlikler de geliştirmiştir.

Programla ilgili olarak yapılan ankete dayalı değerlendirmeler, programın oldukça geniş bir desteğe sahip olduğunu ve çocuklarda olumlu değişiklikler meydana getirdiğini göstermektedir (Milson, 2000).

ve grup halinde ilişkiler kurabilecekleri materyallerle planlanması gözetilmeli, *aktif öğrenme ortamları* hazırlanmalıdır.

- **Çocuktan çocuğa öğrenme ağı:** Çocukların birbirlerinden öğrenmeleri daha kolaydır. Kurulabilecek bir eğitim ağı ile bir çocuk diğer çocuğu; eğitilen çocuk ailesindeki bir çocuğu; ailedeki çocuk sokaktaki çocuğu eğitebilir. Çocuklardan oluşacak zincirleme eğitim ağı (*çocuktan çocuğa öğrenme*) kurulmalıdır.
- **Moral zamanı:** Uygun yer ve zamanda, abartıya kaçmayan övgü ve teşvik içeren bir *moral zamanı* uygulanmalıdır.
- **Ağabeylik/ablalık:** Büyük çocukların her zaman kendinden küçüklere öğretecek bir şeyleri vardır. Eğitim programında bu özelliklerin kullanılabileceği *ağabeylik/ablalık* ilişkileri kurulmalıdır.

Psikolojik Danışmanlık

Odak Grup öğelerinden biri olarak psikolojik danışman ve rehber öğretmen, programın sağlıklı yürümesi ve desteklenmesi için önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda;

- Rehber öğretmenler okul genelindeki değer eğitimi programı çerçevesinde yer alabilecekleri ortamlar oluşturmali, öğretmen ve yöneticilere programla ilgili *rehberlik ve danışmanlık* yapmalıdırlar.

Heartwood Kurumu tarafından ilköğretimin ilk altı sınıfında uygulanmak üzere geliştirilen ve literatür merkezli bir yaklaşımla ahlakî değerleri kazandırmayı amaçlayan karakter eğitimi programı, *Çocuklar İçin Bir Ahlak Müfredatı* (An Ethics Curriculum for Children) adını taşımaktadır.

Program üç ayrı parçadan oluşmakta ve her bir parçada iki ayrı değeri içeren, on dört resimli çocuk öyküsü bulunmaktadır. Her bir öykü için ayrıntılı ders planları hazırlanmış olup eve gönderilen bir not vasıtasıyla ailenin de etkinliklere katılımı sağlanmıştır.

Program bir yıllık bir süreyi kapsamıştır. Hemen hemen bütün karakter eğitimi programlarında olduğu gibi bu programda da amaç, genel hatlarıyla ortaya konulmuştur: *Çocukların daha fazla sorumluluk ve özen sahibi yetişkinler olmalarına yardımcı olacak temel değerleri kazandırmak.*

Programın etkililiğinin araştırıldığı, ABD'nin iki ayrı bölgesinden 965 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilen bir çalışmada program, bilişsel ürünler açısından etkili bulunurken duyuşsal ve davranışsal ürünler açısından karışık sonuçlar ortaya çıkmıştır (Leming, 2000). Fakat en ilginç noktayı araştırma yapılan okullarda öğretmenlerle beş yıl sonra yapılan mülakatlar ortaya koymaktadır. Karakter eğitimi programına içtenlikle katılmalarına rağmen öğretmenlerin, orijinal Heartwood programını hatırlamadıkları, bununla birlikte programının dayandığı yedi temel değeri oldukça içselleştirdikleri ve ders müfredatlarında ve öğrencilerle ilişkilerinde kullandıkları belirlenmiştir (Leming, 2000).

- Ayrıca rehber öğretmenler grup çalışmalarında değer eğitimi kapsayacak *grup çalışmaları* gerçekleştirmelidirler.
- Karakter eğitiminin amacı ve gerekçesi, okulun olduğu kadar ailenin de gündeminde olmalıdır. Ailelerin karakter eğitimi programını tanımaları, seçilen değerleri çocuklarına iletebilmeleri için bilinçlendirilmelerini içeren bir program kapsamında *aile okulu* kurulmalıdır.
- Karakter eğitimi programlarına aileleri katmak ve onlarla işbirlikçi eğitim programları geliştirmek esas alınmalıdır. Ailelerin birbirlerini tanımaları ve işbirliğinde bulunmaları programın esaslarındandır. Danışman, aileler arasında birbirini tamamlayıcı özellikleri gözeterek aileleri buluşturmalı, bir tür *ebeveyn ağı* oluşturmalıdır.
- Okul içindeki herkesin programın birer uygulayıcı üyesi olabileceği düşüncesi önemlidir. Yapıcı davranışların birbirini desteklemesi programa katkı sağlar. Okuldaki aşçı da temizlik elemanı da muhasebeci de programın birer üyesidirler. Danışmanlar *personel eğitimi* görevleri arasına almalıdırlar.

Karakter eğitimi ile ilgili belki de en çarpıcı sonuçların alındığı uygulamalardan birine ilköğretimin ilk altı sınıfına hizmet veren Allen Akademisi'nde rastlamaktayız. 1989'da Rodolfo Bernardo'nun müdür olarak atandığı okul, tam bir kaos içindeydi. Standartlaştırılmış akademik test sonuçları bölgenin en sonlarında ve ülke ortalamasının altındaydı. Öğrencilerin sadece %10'u ödevlerini yapıyor ve toplamı 537 olan öğrencilerden 150'si okuldan yıl içinde uzaklaştırma cezası almışlardı. Ayrıca, öğretmen devamlılığı bölgenin en düşüğüdü.

Öncelikle altı öğretmen, iki veli ve iki öğrenci temsilcisinden oluşan bir kurul okulun mevcut durumunun fotoğrafını çekmek için işe başladı. Ayrıca desteklerini sağlamak amacıyla yerel kilise ve topluluklarla ilişkiye geçildi. Toplanan bilgilerden en çarpıcı olanı, okulun bir *misyonunun* olmamasıydı. Bu tespitten sonra, komisyon, bu iş üzerine çalıştı ve "*klasik literatür ve karakter eğitimi vasıtasıyla bütün Allen ailesinin sorumlu, üretken ve bilgili vatandaşlar, sosyal, entelektüel ve ahlaki açıdan kendini gerçekleştiren bireyler*" olmalarını içeren bir misyon belirledi. Bu çerçevede karakter temelli literatür oluşturulmasıyla ilgili öğretmenler gerekli çalışmaları yapıp her bir döneme uygun okumaları ortaya koydular. Okulda bunlarla birlikte disiplinle ilgili düzenlemeler gözden geçirilip, öğrencilere uniforma giyme zorunluluğu getirildi. Yine karakter eğitimi bağlamında her bir hafta için bir temel karakter özelliği belirlenildi. Haftalık program şu şekilde uygulandı:

Aile

Eğitim sürecinde ailenin yeri önemlidir. Çocuklarının ahlak ve karakterini olgunlaştırma çabasında, anne-babalara katkı ve malzeme sunmak için gayret içinde olunmalıdır. Bu çabalar, *aile okulu* ve *ebeveyn ağları* ile somut bir çalışmaya dönüşebilir. Bunlara ek olarak bir bülten hazırlanmalıdır. Tarafımızdan uygulanan eğitim çerçevesinde de bu değerlendirildi ve bir bülten hazırlandı. Bültene *Helik* adı verildi. *Helik, taşlarla yapılan binalarda, büyük taşların aralarındaki boşlukları dolduran küçük çakıl taşları* anlamına gelmektedir. Bu sebeple karakter eğitimi gibi çocukların karakter oluşumlarına olumlu katkıda bulunmayı hedefleyen bir program çerçevesinde hazırlanan bültene bu isim seçildi. *Helik*'te, *her ay bir karakter/değer* ele alındı. Bu çerçevede, aşağıda belirtilen bölümler hazırlandı:

- *Zemin*: *Ayın değerinin* tarifi, destekleyen değerler, zıt değerler, başka dillerdeki karşılıkları...
- *Kıssadan Hisse*: *Ayın değeri* paralelindeki öykü(ler)...
- *Hemen*: Uygulanmaları *kolay* ve *çabuk* olan etkinlik ve kararlar...
- *Mesela*: *Ayın değerine* dair örnek bir olay ve bu örnek olaydan hareketle ana-baba ve öğretmenlerle ulaşılan sonuçlar...

Her pazartesi sabahı *Haftanın Kelimesi* müdür tarafından anons edildi. Karakteri tanımlayacak ve paylaşımını sağlayacak örnekler verildi.

Salı gününden Perşembe gününe kadarki süre zarfında, öğretmenler beş ya da on dakikalarını vererek ya değer üzerinde tartışma yaptılar ya da onunla ilgili öykü okudular. Mümkün olduğunda ise değer müfredatın içine *yedirilmeye* çalışıldı.

Cuma günleri ise, *Haftanın Kelimesi* on dakikalık bir toplantı veya video gösterisiyle desteklendi. Sene başında her sınıfa, iki değeri ifade eden iki kelime verildi; sonraları her kelime için bir sınıfın video sunumu veya toplantıyı hazırlaması istendi.

Haftanın Kelimesi programının en temel özelliği, öğretmenlerin tüm Allen çocuklarından sorumlu olmalarıydı. Doğru davranışların ödüllendirilmesi ya da yanlış davranışların disipline edilmesinde tüm öğretmenler tüm öğrencilerden sorumluydular. Okul, aile katılımının olmadığı bir karakter eğitimi programının etkili olamayacağını farkında olduğu için tüm sürece velileri dahil etmeye çalışmıştır. Bütün bunların neticesinde 1995 yılında Colifornia Başarı Testi'nde 1989'da 36.5 olan okul ortalaması 62.0'a, Dayton devlet okullarında 33 okul arasında 28 olan sırası ise birinciliğe yükseldi. 1989'da yüz elli olan öğrenci uzaklaştırma sayısı da sekize indi. Benzer şekilde öğretmen devamı ve veli katılımında da önemli yükselmeler yaşandı (Bernardo & Neal, 1997).

Sonuç olarak karakter eğitimi, özellikle öğretmen ve diğer okul personeli

- *Çatıaltı*: Ayın karakterinin kazandırılmasında uygulanabilecek etkinlikler...
- *Senlibenli*: Belirlenen değerın adsız kahramanlarıyla söyleşiler...
- *Kitapça*: Ayın değeri çerçevesinde okunup tartışılacak kitaplar...
- *Oyun/cak*: Çocuklar için oyun ve materyal önerileri...
- *Seyirlik*: VCD, video formatlarında bulunabilecek veya vizyonda olan konu ile ilgili filmlerin tanıtımları...
- *Çeşni*: Konuyla ilgili özlü sözler, şiirler...

Çevresel Kaynakların Kullanımı

Çalışmaya, yakın çevreden kişi ve kurumların desteği sağlanmalıdır. Yerel yönetim üyeleri bu konuda vazgeçilemez partnerlerdir. Zira böylesi bir program sosyal denetim ve desteği azami düzeyde sağlamakla hedeflerine ulaşabilecektir. Çevrenin desteği ise *sosyal destek*², *imkan desteği*³, *çevresel atmosferin sağaltımı*⁴ gibi konularda olabilir.

² Araştırmalarında öğrencilere destek ve kolaylaştırıcılık; temizlik, sağlık ve benzeri konularla ilgili bir takım projeleri öğrenciler eliyle yürütmek, demokratik davranışların yerleşmesinde öğrencilere model olmak...

³ Yerel yönetimlere ait mekanların kullanılmasını sağlamak, teknik eleman desteği vermek, öğrencilerin geliştirecekleri projelere finansal ve araçsal destek vermek...

programı iyi bildiğinde, program materyallerine ve kaynaklarına rahat ulaştıklarında ve çocukların takip etmelerini istedikleri değerlere model olmayı önceliklelerinde olumlu sonuçlar vermektedir (Williams, 2000). Karakter eğitimi programlarını etkili kılan diğer hususlar ise şunlardır: Okulun vizyonu, program oluşturma, uygulama ve değerlendirme standartları, programdan beklentilerin belirlenmesi, uygulama kriterleri, yürütücü liderlik, program için yeterli kaynaklar, öğretmen ve diğer katılımcıların eğitimi, veli ve toplum işbirliği ve değerlendirme (DeRoche & Williams, 1998).

Sonuç

Makalede aktarılan olumlu ve etkili örneklerle rağmen karakter eğitimi programları hakkında çok ciddi eleştiriler de mevcuttur. Bunların arasında (i) farklı inanç sistemlerine hoşgörü/tolerans anlamına gelen *dini çoğulculuk*'un -hakim dinin değerlerinin öğretilmesiyle egemen din lehine ve azınlık din/ler/in aleyhine bir durum ortaya çıkabileceğinden dolayı- zedelenebileceği, (ii) anayasada yer alan temel ilkelerden olan *kilise-devlet ayrımı*'nın ihlal edilme riski olabileceği, (iii) değerlerin okul/devlet aracılığıyla öğretilmesinde *ailenin imtiyazının* zımni ya da açık olarak elinden alınmış olacağı gibi *teorik*; (i) akademik programdan vakit kalmaması ve (ii) eğitim-

Yöntem ve Teknikler

Bugüne kadar değerlerin çocuklara kazandırılmasında kullanılan genel metotların nasisihatten öteye gitmediği söylenmektedir. Uygulanacak karakter eğitimi programında sıra metot belirlemeye geldiğinde klasik anlayışın dışına çıkılmalı, farklı yöntem ve teknikler bulunmalı ve tercih edilmelidir.

Çocuklara seçim hakkının tanındığı, aktif öğrenme ortamları içinde birden fazla duyurunun öğretime ortak edildiği, oyun ve eğlence ağırlıklı, kolay ve çabuk uygulanabilecek, çocukların zihinsel, sosyal, duygusal, fiziksel gelişim alanlarının tümüne hitap edebilecek metotlarla gerçekleştirilecek etkinlikler hazırlanmalıdır.

Okul, Aile, Çevre İşbirliği

Mekânlar ve muhatap olunan kişiler değişse de sürece yayılan çalışmaların verimliliği için eğitimin devamlılığı sağlanmalıdır. Odak grup tarafından belirlenmiş olan *ayın değeri* ve bu değer kazandırılması için okul, aile, çevre arasında işbirliği hedeflenmelidir. Yapılan çalışmalar ve sonuçları, karşılıklı olarak bir platformda aktarılmalı ve kri-

⁴ Öğrencilerin karakter gelişimlerine olumsuz etkisi olacak yerlerin denetimine önem vermek, öğrencilere hitap eden mekanlarda onların karakter gelişimlerine katkı sağlayacak düzenleme ve geliştirmelerde bulunmak...

li öğretmenlerin yokluğu gibi *uygulama ile ilgili* itirazlar sayılabilir (Starrats 1994'den akt., Heft, 1995).

Oldukça kapsamlı bir eleştiri kaleme alan Kohn (1997, s. 429) ise karakter eğitimi programları konusunda oldukça acımasızdır: “*Bugünlerde karakter eğitimi altında yapılmakta olan, çoğunlukla çocuklara söyleneni yapmalarını ve daha fazla çalışmalarını içeren bir dizi nasihat ve dışsal teşvikten ibarettir. İlginç biçimde dinî grupların bir kısmı onu kendi alanlarının ihlali ve okullarımızı mahveden seküler hümanistlerin yeni bir taktiği olarak görmektedir* (Değerlendirme için bkz., Ryan & Kilpatrick, 1996).

On yılı aşkın bir süredir çok yaygın olarak uygulanan bu programlarla yani *Amerikan Tecrübesi* ile ilgili eleştiriler de dikkate alınarak temel değerlerin kazandırılmasında önemli bir avantaj yakalanabilir. Bu çerçevede;

- (i) Öğretmen yetiştiren kurumların programlarının temel değerlerin kazandırılmasıyla alakalı *eğitimsel* amaçlarla daha fazla ilgili olması (Reetz & Jacobs, 1999; Ryan, 1997),
- (ii) [Karakter eğitimi programlarına yapılan en önemli eleştirilerden birinin *teorik* temellerinin zayıflığı olduğundan hareketle] daha etkin programların *karakterin* doğası ve nasıl öğrenildiğiyle ilgili açık perspektifler ile geliştiri-

tik edilmesi sağlanmalıdır. Böyle bir uygulama, aile ve çevreyi çalışmanın bir parçası konumuna getirerek planlamanın içinde aktif yer alma sorumluluğu kazandırılabilir.

Okul Ortamı

Çalışmaya; muhatabı olan öğrencilerin, velilerinin ve yakın çevrenin desteğini sağlayacak olan okulda da bir takım düzenlemelerin yapılması gereklidir. Bu düzenlemelerle oluşturulacak okul iklimi sayesinde, hem karakter eğitimi programının yürütülmesi, hem istikrarı, hem de belirlenen hedeflerle ulaşılan sonuçların kalıcılığı sağlanabilecektir. Düzenlemeler bağlamında şunlar önerilebilir;

- Kurum, seçilen değeri destekleyecek, dikkati konu üzerinde yoğunlaştıracak görsel malzemelerle süslenmeli.
- Konunun çeşitli yönleriyle ele alınacağı münazara, panel, konferans ve benzeri formlarda çalışmalar düzenlenmeli.
- Okulda ders dışı çalışma ortamları olarak faaliyette bulunan kulüp ve eğitsel kollara etkinlik önerileri hazırlanmalı.
- Okul genelinde ve sınıflarda proje çalışmaları gerçekleştirilmeli.
- Yapılacak değişik çalışmalar sonucu ortaya çıkan ürünler sergilenmeli.

rilmesi ve değerlendirilmesi (Leming, 2000),

- (iii) Bilişsel temelli ve günün 15-20 dakikasını alan ve izole karakter eğitimi programlarının öğrenci davranışlarını değiştiremeyeceğinden dolayı kurumdaki herkesin gün/hafta/ay/yılın değer/ler/iyle ilgili ve model olması ve bunların müfredata nüfuzunun sağlanması (Bulach, 2001),
- (iv) Hem öğrenciler analitik ve kritik düşünmeyi kazandırmayı önemseyen hem de aynı zamanda şefkat, empati ve merhamet gösterme olgunluğuna sahip bireylerin yetişmesini destekleyen bir karakter eğitimi programı geliştirilmesi (Thomas, 1991) önerilmektedir.

- Grup etkinlikleri düzenlenmeli.
- Aktif öğrenme deneyimleri için geziler planlanmalı.
- Okul personeli değerlerle ilgili olarak bilinçlendirilmeli.
- Duvar gazeteleri, broşürler ve benzeri basılı materyaller hazırlanmalı.
- Ailelere seçilen değerle ilgili seminerler verilmeli.
- Çocukların özdeşim kurabilecekleri *canlı biyografiler* okulda konuk edilmeli.
- Sınıf panoları düzenlenmeli.
- Okul toplantıları, değerlerle ilgili drama çalışmaları yapılmalı, tiyatrolar sergilenmeli.
- “Moral Geceleri”, “Bilgi Paylaşımı Güncesi”, “Paylaşıyoruz”, “Yalnız Değiliz” ve sair isimlerle her ferdin buluşabileceği *beraberlik saatleri* düzenlenmelidir.

Programın Değerlendirilmesi

Etkinlikler için bir çalışma *formu* hazırlanmalı, bu formda uygulayıcının çalışmayı gerçekleştirdikten sonra gözlem ve yorumlarını not alacağı bir bölüm de bulunmalıdır. Bu notlar, çalışmaların verimliliği ile ilgili geribildirimleri oluşturacaktır. Öğretmenlere, kazandırılmak istenen davranışların yaygınlığını ölçmek için çocuklarla ilgili gözlemlerin değerlendirileceği yeni formlar da verilerek çalışmanın geçerliliği ölçülmelidir.

Kaynakça

- Anderson, D. R. (2000). Character Education: Who is responsible? *Journal of Instructional Psychology*, 27 (3), 139-142.
- Bernardo, R., & Neal, J. (1997). In pursuit of the moral school. *Journal of Education*, 179 (3), 33-43.
- Berreth, D., & Berman, S. (1997). The moral dimensions of schools. *Educational Leadership*, 54 (8), 24-27.
- Bulach, C. R. (2001). Comparison of character traits for JROTC students versus non-JROTC students. *Education*, 122, 559-563.
- Delattre, E.J., & Russell, W. E. (1993). Schooling, moral principle, and the formation of character. *Journal of Education*, 175 (2), 23-42.
- DeRoche, E., & Williams, M. (1998). *Educating hearts and minds: A comprehensive character education framework*. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Elam, S. M., Lowell, C. R., & Gallup, A. M. (1993). The 23rd annual Gallup poll of the public's attitudes toward the public school. *Phi Delta Kappan*, 75, 137-152.
- Heft, J. L. (1995). Can character be taught? *Journal for a Just & Caring Education*, 1, 389-402.
- Kagan, S. (2001). Teaching for character and community. *Educational Leadership*, 59(2), 50-55.
- Kohn, A. (1997). How not to teach values: A critical look at the character education. *Phi Delta Kappan*, 78, 429-439.
- Leming, J. S. (2000). Tell me a story: An evaluation of a literature-based character education programme. *Journal of Moral Education*, 29, 413-427.
- Lickona, T. (1991). *Educating for character: How school can teach respect and responsibility*. New York: Bantam.
- Lickona, T. (1996). Eleven principle of effective character education. *Journal of Moral Education*, 25, 93-100.
- Mathison, C. (1998). How teachers feel about character education: A descriptive study. *Action in Teacher Education*, 20 (4), 29-38.
- Milson, A. J. (2000). Creating a curriculum for character education: A case study. *The Clearing House*, 74 (2), 89-93.
- Milson, A. J., & Chu, B. (2002). Character education for cyberspace: Developing good netizens. *The Social Studies*, 93 (3), 117-119.
- Okin, S. M., & Reich, R. (1999). Families and schools as compensating agents in moral development for a multicultural society. *Journal of Moral Education*, 28, 284-299.
- Pearson, Q. M., & Nicholson, J. I. (2000). Comprehensive character education in the elementary school: Strategies for administrators, teachers, and counselors. *Journal of Hu-*

- manistic Counseling, Education & Development, 38, 243-251.
- Reetz, L. J., & Jacobs, G. M. (1999). Faculty focus on moral and character education. *Education*, 120, 208-212.
- Ryan, K. (1996). Character education in the United States. *Journal for a Just & Caring Education*, 2, 75-84.
- Ryan, K. (1997). The missing link's missing link. *Journal of Education*, 179 (2), 81-90.
- Ryan, K., & Kilpatrick, W. (1996, September/October). Two views: Is character education hopeless? *The American Enterprise*, 20-21.
- Ryan, K., & Bohlin, K. E. (1999). *Building character in schools*. San Francisco: Josey-Bass Publishers.
- Stevenson, H. W. (1991). Japanese elementary school education. *The Elementary School Journal*, 92, 109-120.
- Stone, C., & Dyal, M. A. (1997). School counselors sowing the seeds of character education. *Professional School Counselling*, 1 (2), 22-24.
- Thomas, R. S. (1991). Assessing character education: paradigms, problems, and potentials. *Clearing House*, 65, 51-55.
- Williams, M. M. (2000). Models of character education: Perspectives and developmental issues. *Journal of Humanistic Counseling, Education & Development*, 39, 32-40.
- Wood, R. W., & Roach, L. (1999). Administrators' perceptions of character education. *Education*, 120, 213-238.
- Wynne, E. A. (1995). Transmitting character in schools: Some common questions and answers. *Clearing House*, 68, 151-153.

Character Education Programs: An Approach for Acquiring Core Human Values

Citation/,, - Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. Değerler Eğitimi Dergisi, 1 (1), 79- 96.

Abstract- In broad sense, character education is an effort to help the new generations understanding core human values, care about them, and behaving them thorough explicit or hidden curriculum. Present study aims introducing the character education programs mainly implemented in United States. For that, the definition, scopes, foundations and efficiency of some examples of the programs were discussed. The paper is concluded with partly critics of the programs and the points we have to focus on while implementing them in the light of American Experience.

Key Words- Character Education, Curriculum, Human Values.